

*M*yötätuulta
*M*erimaskussa

I/2005

Julkaisija:
Merimasku-Seura r.y.

Toimituskunta:
Terttu Kraemer
Maarit Lineri,

Taitto/
Sivunvalmistus:
Maarit Lineri

Painopaikka:
New Print Oy, Raisio

ISSN 1238 - 108X

Seuran puheenjohtaja:
Maarit Lineri,
p. 4369 868

Sihteeri ja rah. hoitaja:
Terttu Kraemer,
p. 040-716 4808

Kannen kuva:

Maarit Lineri

Syksyn iloja ja murheita

Viimeaikaisten tapahtumien valossa on huoli Kollolan kotiseututalon turvallisuudesta kasvanut. Kotiseututalon naapurissa tyhjillään oleva vanha rakennus on jo täysin tuhottu. Taloon on murtauduttu, ikkunat rikottu ja sisätilat hävityksen vallassa. Nuoriso pitää taloa kokoontumispaikkanaan. Sen naapurissa olevaa omakotitaloa nuoret käyttävät kuin omaansa. Entisen autokorjaamon nuoret mitä ilmeisimmin polttivat

Kotiseututalo on onneksi saanut olla lähes rauhassa. Joitakin vuosia sitten pikkupojat intoutuivat heittelemään vanhan saunan ikkunat rikki. Syylliset saatiin verekseltään kiinni ja vanhemmat luulivat pääsevänsä kovinkin halvalla korvausasiassa, olivathan saunan ikkunat kovin pikkuriikkiset. Kuitenkin vanhaa, suojeltua rakennusta ei voida korjata millä tahansa materiaalilla. Korjaus on suoritettava Maakuntamuseon asiantuntijan ohjeilla mahdollisuuksien mukaan käyttäen vanhaa materiaalia ja työmenetelmiä. Se ei ole halpaa lystiä. Ja aina, mitä tahansa tuhoutuukin, se on korvaamatonta, sitä ei saada koskaan takaisin

Merimasku-Seura on esittänyt Merimaskun tekniselle toimelle, että Kollolan kotiseututaloon asennettaisiin asianmukaiset hälytyslaitteet. Ne eivät tietenkään estä ilkivaltaa, mutta pistävät hetken miettimään, ennen kuin tulee tehtyä harkitsemattomia. Kollola on meidän kaikkien suojelun ansainnut

Yhtenä aamuna töihin ajaessani näin huikean luonnonnäytelmän. Korkealta yläpuoleltani lensi kurkiaura samaan suuntaan kanssani. Vasemmalta lähestyi sisämaasta toinen samanlainen. Takaani lentänyt aura muutti lentosuuntaansa ja lähti tulijoita vastaan. Aurat liittyivät sulavasti toisiinsa. Jokainen löysi oman paikkansa kuin entisestä sopimuksesta. Oikealla näin vielä kolmannen kurkiauran lentämässä jo kohti merta. Se hidasti vauhtiaan ja odotti muita joukkoonsa. Ei siinä tönitty, syrjitty tai kysely, mitä murretta kukin puhui, jokainen otettiin tasavertaisena vastaan. Vaihdettiin varmaan vain kesän kuulumiset ja jatkettiin yhdessä matkaa

Illalla lenkkeillessäni koiran kanssa kuljin nuorisotalon ohi. Suurella mielihyvällä panin merkille, että siellä oli käynnissä siivoustalkoot. Työntäyteistä hyörinää ulkona ja sisällä. Kuulemastani päätellen nuoret pitivät huolta, ettei yksikään laistanut hommista. Hyvä niin. Jatkakaa samaan malliin.

Maarit Lineri

Sopiva talo tärkeämpi paikkakuntaa

Maarit Lineri

Merimaskun uusi kunnansihteeri astui virkaansa keväällä 2005. Nyt kun hän on jo ehtinyt tutustua kuntaan ja sen tapoihin, Merimasku-Seura päätti lähettää edustajan haastattelemaan häntä. Jututin syyskuussa tätä iloista avointa ja tomeran oloista nuorta naista hänen työhuoneessaan ja kyselin ne tärkeimmät asiat, mitä kuntalaiset varmaan haluavat kunnansihteeristään tietää.

Nimesi?

- Pauliina Sarilo

Ikäsi?

- 30 vuotta

Mistä olet kotoisin?

- Säskylästä

Missä asut tällä hetkellä?

- Nousiaisissa

Minkälainen on perhekuntasi?

- Avomies ja 6 -vuotias poika Roni, koira Selma ja suomenhevonen Joonatan

Missä olit töissä ennen tänne tuloa?

- Mynämäellä Kelan toimistonjohtajana

Mitä harrastat?

- Lenkkeilyä koiran kanssa. Käyn lenkillä joka aamu tunnin verran ennen töihin lähtöä ja hevosen kanssa ratsastan noin neljä kertaa viikossa. Sitten tietenkin harrastan lukemista. Olen nyt hurahtanut Harry Pottereihin. Tykkään myös esimerkiksi Henry Mankellin dekkareista.

Mikä sai sinut hakemaan töihin juuri Merimaskuun?

- Jotenkin vain se lehti-ilmoitus kolahdi. En ollut edes käynyt Merimaskussa ennen eikä työpaikkaa vaihtaessani ennenkään ole merkinnyt paikkakuntaa eninkään vaan itse työ.

Pauliina mainitsee vielä, että tähän mennessä hän ei ole vielä käynyt

Rymättylässä, mikä ei tietenkään merimaskulaisten mielestä ole ihmiselle mitenkään haitaksi laskettava.

Mitkä olivat odotuksesi kunnasta?

- En niinkään odottanut mitään paikkakunnalta, mutta työstä odotin monipuolista. Se on kyllä toteutunut.

Miten olet viihtynyt täällä?

- Hyvin, kiitos. Yhteistyö niin hallituksen kuin valtuustonkin puheenjohtajien kanssa on ollut mukavaa. Heidän kanssaan on helppo työskennellä.

Voisitko harkita muuttoa Merimaskuun?

- Ei sitä koskaan tiedä.

Pauliina kertoo, että hän muuttaa yleensä ennemminkin talon kuin paikkakunnan mukaan. - Jos Merimaskusta löytyy sopiva talo, minne voi vielä tuoda hevosenkin mukanaan ...niin saatan harkitakin.

Mikä on yllättänyt sinut Merimaskussa?

- Puolueiden yhteistyö on ollut yllätys. Missään ei ole puoluepoliittista taistelua, kaikki toimivat asioiden eteen, ei oman puoluekannan. Poliittista kädenvääntöä ei näe.

Jos sinulla olisi valta muuttaa ihan mitä tahansa Merimaskussa, niin mikä se olisi?

- Nyt varmaan sohaisen ampiäispesää, kun sanon, että haluaisin lossin tuohon Kirkonkylän rantaan. En suinkaan

korvaamaan siltaa vaan sen lisäksi, houkuttelemaan vaikka turisteja. Niin ja pikapankki olisi tärkeää saada, eikä apteekin palvelutkaan olisi huono ajatus.

Lopuksi vielä pieneksi kevennyksesi. Paljasta meille mikä on sinun salainen paheesi tai intohimosi?

- Suomen luonto on minun intohimon; liikkuminen luonnossa säässä kuin säässä. Se on aina yhtä vaikuttava. Niin ja paheena lähes kaikkien naisten salainen pahe; suklaa. Onneksi on tuo ensimmäinen intohimo niin paheen voi paremmin kirjaimellisesti sulattaa.

Näin Merimasku-Seuran edustajana täytyy ilolla todeta, että uuden kunnansihteerin toive lossin suhteen otetaan seurassa ilolla vastaan. Toivotavasti yhteinen toiveemme on vielä joskus totta. Tervetuloa Merimaskuun ja toivotaan, että viihdyt pitkään. ... Niin ja toivotavasti se sopiva talokin löytyy.

Paraguayn viidakosta Merimaskun Apajaan

teksti: Maarit Lineri

kuvat: Pirkko-Liisa Heinosen arkisto

Monet tuntevat kaikkien merimaskulaisten yhteisen virkistysalueen, Apajan tilan, mutta harva tietää mitään sen historiasta.

Kesällä 2005 oli Merimasku-Seuralla onni saada haastateltavaksi tilan viimeinen yksityinen omistaja Esteri Alava, nykyinen Ghazi tämän tehdessä vierailun entiseen kotitaloonsa.

Esterin isovanhemmat Jalmari Ranta (s. 1878, Naantali) ja vaimonsa Elsa Adolfina (Fiinu) (s. 1879, Säterikaita) muuttivat Apajan torppaan vuonna 1904 tyttärensä Lempin (s. 1897) kanssa. Jalmari Ranta oli ollut vuosia merellä ja Esteri muisteleeekin, että pappa oli kertonut suuresta onnettomuudesta, mihin hän matkoillaan oli joutunut. Hän oli työskennellyt puisella purjealuksella, mikä oli keskellä merta syttynyt tuleen ja miehistö oli pelastautunut pelastusveneisiin. Miehet olivat joutuneet olemaan veneessä kolme vuorokautta ennen kuin heidät oli pelastettu. Sillä reissullaan Jalmari päätyi Amerikkaan ja osti maapalkan Floridasta. Hän houkutteli vaimoan mukaan, mutta Fiinu ei lähtenyt ja Jalmarikin palasi Suomeen. Liekö tytär Lempi perinyt isänsä levottoman veren, sillä hän suostui aikanaan lähtemään oman miehensä (Veikko Nikolai Alava) kanssa Etelä-Amerikkaan. Se oli aikaa, jolloin Suomesta lähti useita perhekuntia perustamaan ”maanpäällistä paratiisia” ja ”ihannevaltiota” Amerikan mantereen etelä- ja pohjoisosiin. Veikko-isä oli ainakin Esterin sanojen mukaan myös hyvin levoton sielu ja hän sai vaimonsa houkutteltua matkaansa. Heille oli ker-

rottu, miten siellä ei tarvitse tehdä edes paljon töitä elannon eteen, kun satoa saa monta kertaa vuodessa ja banaaneja kasvaa puissa, villejä lemmiä on odottamassa vain kiinniottajaansa, talot on valmiina ja niissä mahonkihuonekalut. Todellisuus osoittautui kuitenkin aivan toiseksi. Asuinpaikka oli keskellä viidakkoa, minne pääsi vain jokilaivalla Varamajokea pitkin. Talot olivat hökkeleitä, missä oli vain kolme seinää ja maalattia, mahonkihuonekalutkin paljastuivat vain puupölkkyiksi, mahonkisiksi kylläkin.

Elämää viidakon ehdoilla

Elämä oli kovaa ja vaarallistakin. Heti ensimmäisenä yönä isä oli joutunut pelastamaan perheensä ampumalla talon pihamaalle tunkeutuneen valkoisen tiikerin. Isä rakensi heille turvallisemman talon, mutta muuten elämä oli yhtä rakkua, ellei rankempaakin kuin kotomaassa. Lehmistä Esteri muistelee valokuvaa, missä hänen veljensä Reino pitelee köydestä lehmää aloillaan, kun tätä lypsetään. Lehmän takajalat on si-

dottu yhteen ja köysi kierretty korkealle oksan ympäri niin, että jalat on saatu nostettua ilmaan. Muulla tavoin lehmien lypsy oli lähes hengenvaarallista puuhaa. Viidakkoa oli vaikeata raivata pelloiksi ilman koneita ja tuotteet, mitä saatiin jouduttiin kuljettamaan myytäväksi halki vaikeakulkuisen viidakon. Elämä ei ollut sitä, mitä oli toivottu. Siellä Paraguayn viidakossa syntyi Esteri vuonna 1939.

Parin vuoden kuluttua Esterin 19 vuotta vanhempi sisar toimitti Lempin lapsineen Argentiinaan Buenos Airesiin. Euroopassa riehui sota ja Lempi oli huolissaan sukulaisista ja ystävästään. Hän toivoi pääsevänsä takaisin kotimaahan. Vuonna 1946 lähti Argentiinasta toinen kahvilaiva purjehtimaan kohti Suomea ja Lempi lähti Esterin kanssa matkaan. He olivat laivan ainoat matkustajat. Laivamatka kesti kaksi kuukautta, mutta Esteri muistelee sitä jännittävänä. Sodan arpia näkyi muun muassa Kielin kanavan läpi purjehdittaessa. Siellä pommitetuissa, lähes uponneissa aluksissa asui ihmisiä. Huhtikuussa laivan tullessa Turkuun näki Esteri ensi kertaa elämässään jäätä ja pelkäsi jääkarhujen kulkevan Turun kaduilla.

Takapajulassa outoja tapoja

Sodan jälkeen köyhässä Suomessa oli rapakon takaa tulleelle aivan ummikolle työlle elämä uutta ja outoa. Matkalaisen tullessa Suomeen oli pääsiäisen aika.

Jalmari ja Fiinu Ranta, keskellä tytär Lempi

Savustamon työntekijöitä poseeraamassa savustusuumien edessä. Takana näkyvät uunien savupiiput. Jalmari Ranta kuvassa edessä.

Leppäsen leipomosta haettiin juhlan kunniaksi mämmiä ja tarjottiin tulokkaille. Esterille Suomi oli takapajula, missä ihmiset köyhyydessään söivät ruokansa toiseen kertaan, sillä niin Esteri kuvitteli mämmin nähdessään kuten niin monet muutkin ulkomaalaiset vielä nykyäänkin. Myöhemmin hän oppi pitämään mämminä ja söi sitä mielellään.

Moni muukin asia Suomessa oli Esterille aivan uppo outoa. Saunominen, mikä jokaiselle suomalaiselle on niin tavanomainen toimitus, ettei tule mieleenkään jonkun tarvitsevan neuvoa siinä oli Esterille yksi uusi kokemus. Ei tullut Lempikään ajatelleeksi, että tytär ei ollut koskaan nähnytään saunaa, vaan lähetti tyttärensä saunailtana yksin kylpemään. Siellä Esteri ihmetteli aikansa ja päätti sitten kylpeä kuten oli tottunut. Hän kiipesi peseytymään jääkylmään saaviin ja tuli saunasta pois viluissaan. Fiinu-

mamma lähti sitten opastamaan tyttöä saunomisessa. Esteri erottui muutenkin Merimaskun muista lapsista; hän oli kovin vilkas ja eläväinen. Kerrankin hän kiipesi linja-auton katolle ja aikuiset yrittivät saada häntä tulemaan alas sieltä, joku siinä nimittelikin häntä villipedoksi. Hiihtämäänsä Paraguayn viidakossa syntynyt Esteri joutui opettelemaan, sillä pitkä koulumatka oli talvella taitettava hiihtäen. Koulu sijaitti nykyisen koulun ja päiväkodin välissä olevassa puurakennuksessa. ”Puusuksilla hiihdettiin ja joskus huonolla kelillä suksen pohjat keräsivät sellaisen paakun pohjaansa, että oli lähdettävä kahlaamaan. Silloin myöhästettiin, eikä opettaja Paula Tammelin-Nurminen ollut mielissään.. Kerran minulla oli kirkkaanpunaiset, itse värjätty villasukat jalassa. Oli sohjoinen keli ja jalat kastuivat ihan kokonaan. Sillä kerralla oli juuri terveystarkastus

ja minua hävetti, kun varpaat olivat värjäytyneet ihan kirkkaan punaisiksi.” Se oli Esterin mielestä mukava asia, että kaikissa taloissa oli sodan jälkeen paljon lapsia, aina riitti kavereita.

Apajalla haisi kala ja terva

Ei elämä täälläkään kovin paljoa helpompaa ollut, mutta ainakin se oli turvallista. Esteri muistaa, miten mukavaa oli joka aamu herätä separaattorin hurinaan, kun mamma separoi maitoa. Heillä oli talossa kaksi lehmää; Veera ja Tiinu, muutama lammas ja kanoja. Hevosta talossa ei ollut. ”Jos hevosta tarvittiin niin se lainattiin Haahdenniemestä tai Säterikaidasta. Kerran Säterikaidasta lainattu hevonen putosi puulastissa jäihin. Oli iso työ ja kesti kauan ennen kuin se saatiin ylös.” Toimeentulo oli niukkaa ja työtä paljon. Talvella lämmitettiin vain tupakeittäjä ja pientä peräkamarina. Tuvassa korjailtiin talven aikana rysiä ja verkkoja, Esterikin oppi vähitellen kutomaan verkkoja. Keväisin Jalmari keitti aina tervaa itse kehittelemässään ja rakentamassaan uunissa, jonka jäänteet löytyvät vieläkin Apajan saunan takaa. Esterin mielestä Pappa haisi aina joko kalalle, savulle tai tervalle. ”Kesäisin hän olikin lähes suomien peittämä, kun kalastuksen lisäksi vielä kuivatteli ja käänteli rehusilakoita saunan takana kalliolla. Kuivatut silakat jauhettiin ja myytiin kanojen rehuksi. Kaloja oli vahdittava kesäyössä läpi yön, etteivät loikit vieneet niitä. Siellä Pappa nukkui kalojen keskellä. Joskus sitten hän saattoi mennä moottorivenevajaan yöksi ja kiivetä parrun päälle nukkumaan. Silloin Fiinu pelkäsi, että hän putoaa unissaan ja hukkuu. Kesäisin Pappa nukkui mitä merkellisimmissä paikoissa. Lopulta hän rakensi itselleen saunan taakse vajan, missä saattoi nukahtaa muutaman tunnin yössä kaloja vahtiessaan. Jalmari Ranta oli melko erikoinen persoona.

Pääasiassa Apajalla toimeentulo hankittiin merestä, mutta tilalla tehtiin myös monenlaista muuta askarretta leivän hankkimiseksi. Jalmari oli paitsi kalastaja ja myi saaliinsa Naantalin ja Turun toreilla hän oli myös hyvin monen alan yrittäjä. Hän perusti Apajan rantaan kalojen suolaamon ja savustamon joka menestyikin niin hyvin, että Turun kala osti sen. Esterin tullessa Argentiinasta oli savustamo ja suolaamo jo Turun Kalan hallussa, mutta Jalmari oli jäänyt työnjohtajaksi. Vielä Jalmari oli istuttanut koko meren rantaan viettävälle alueelle omena- ja marjatarhan, joita antimia sitten Esterikin kävi Fiinu-mamman kanssa myymässä. Näiden lisäksi Jalmarilla oli vielä se itse kehittelemänsä tervanpoltouuni.

Viljaa kasvatettiin omiksi tarpeiksi nyt jo koivuvesakoiksi muuttuneilla peltotilkuilla. Viljan puinti klupujen

kanssa hakkaamalla oli Papan mielestä vanhanaikaista ja muutenkin kamalaa työtä, niinpä hän hankki uudenaikaisen puimurin ja perusti sille osakeyhtiön. Osakkaiksi hän puhui mukaan Ruusunon, Lahdenperän ja Haahdenniemen talot. Raskas puimuri piti aina vetää hevosella talojen pihaan ja sekin oli raskas työ, niinpä Jalmarin valoi oman riihensä edustalle betonialustan, missä puimuria oli helppo liikutella ja käyttää. Apajan tilalla oli jo ennen sotia juokseva vesi ja viemäri. Eikä viemäri suinkaan laskenut suoraan veteen vaan rannassa oli suuri imeytysallas, josta vesi johdettiin merelle. Maailmaa nähnyt mies oli hyvin edistyneen, ennakkoluuloton ja kekseliäs.

Esterin elämä muuttui

Vielä 1940 ja -50 -lukujen vaihteessa elämä maalla oli kesällä varautumista talven varalle ja talvella taas valmistautumista kesään. Koko ajan ja kaikille riitti työtä. Esterin osallistui talon töihin voimiansa ja taitojensa mukaan. Hänen tehtäviinsä kuului kantaa vettä elukoille, olla Papan apuna laskemassa rysän paanuja ja kun villikissa teki pentuja navetan ylisille, hänen tehtävänsä oli kaivaa ne heinien joukosta lopetettaviksi. Vilkas tyttö ei kaikkiin töihin jaksanut keskittyä. Puolukoiden ja mustikoiden poimiminen eivät olleet töistä mukavimpia. Esteri yritti selvittää siitä laittamalla mukinsa pohjalle ensin sammalia ja päälle näöksi mustikoita. Jäihän siitä kiinni, kun Mamma pyysi kaatamaan mukin tyhjäksi omaan koppaansa. Onneksi Finu oli huumorintajuinen ihminen.

Päästäkseen elämässä eteenpäin oli Merimaskusta lähdettävä muualle oppiin. Niin vuonna 1953 lähti Esteri Toivonlinnan sisäoppilaitokseen opiskelemaan. Valmistuttuaan hän pyrki lääketieteelliseen, mutta ei päässyt. Se suututti häntä niin, että hän päätti lähteä takaisin suuren rapakon taa vuonna 1962. Hän päätyi Yhdysvaltoihin opiskelemaan collegeen, mutta se jäi häneltä kesken sillä hän tapasi siellä miehensä ja meni naimisiin 1965. Myöhemmin kyllä hän opiskeli USA:ssa laboratoriohoitajaksi ja toisen muuttonsa jälkeen sairaanhoitajaksi.

Jalmarin ja Fiinun kuoltua 1950-luvun alussa ja äidin kuoltua 1965 oli talo jäänyt Esterin ja hänen veljensä Reinon omistukseen ja Reinon kuoltua oli talo Esterin. Hän ei kuitenkaan halunnut myydä kotitaloaan vaan se oli ensin alkuun Peltosten hoidossa ja myöhemmin sitä hoiti Satu Aaltonen. Kun Esterin avioliitto Yhdysvalloissa purkautui hän päätti tulla Suomeen tyttärensä Sorayan ja poikansa Hassanin kanssa kesäkuussa 1976. Suomi oli hänen mielestään lasten kannalta paratiisi; koulutus oli hyvää ja kouluissa tarjottiin ilmainen ateria,

lasten terveydestä huolehdittiin neuvolasta kouluterveydenhuoltoon, jopa kaupungeissa lasten oli turvallista liikkua aivan yksinkin. Hän olisi halunnut jäädä asumaan Turun seudulle, mutta täältä ei löytynyt hänen alansa töitä ja niin hän muutti Tampereelle ja työskenteli siellä 11 vuotta laboratoriohoitajana. Apajaa hän ei kuitenkaan unohtanut, vaan vietti kesälomansa tilalla asuen kellarituvassa ja autellen talon töissä. Varjon hänen elämänsä toi lasten isä, joka kaappasi lapset mukaansa ja vei nämä Amerikkaan. Lopulta Esterillä ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin lähteä lastensa perään. Hän myi talonsa Merimaskun kunnalle vuonna 1988.

Esteri on iloinen, että tilasta on tehty kaikille yhteinen virkistysalue, niin hänkin pääsee Suomessa vieraillessaan käymään entisellä tilallaan ja muistelemaan lapsuutensa kotia.

Lopuksi Esteri kertoo hauskan muiston lapsuudestaan. ”Se oli aikaa, kun en vielä oikein osannut suomea. Olin Papan kanssa menossa Turkuun myymään suolakalaa. Pappa halusi ehdottomasti soutaa koko matkan, vaikka oli melkoinen tuuli ja merenkäynti. Hän oli uskonnollinen mies ja luotti sallimukseen. Koko matkan hän lauloi virsiä: Yhdessä virressä oli kohta: ”...jospa ei jäisi kenkään, maailmahan synkeään...” ja minä ajattelin, että jos kaikki muu on mennyt, niin miksi se kenkä sitten jäi.”

Apumiehen perhe asui monta vuotta takana näkyvässä kellarituvassa.

Esteri esittelee saunan rinteessä olevaa tervan keittotynnyriä

kuva: Maarit Lineri

Vanhat valokuvat saivat Esterin muistelemaan lapsuuttaan

kuva: Maarit Lineri

Kollolan kesävieraat

Terttu Kraemer

Kesällä 2005 Kollolassa vieraili yhteensä 220 kävijää sen 13 aukiolopäivän aikana. Näyttelyn ”Vedä verkkaa, kudo sarkaa” yhtenä osana ovat olleet kangaspuut mattoloimiseen. Kesäkahvion aukioloaikoina vierailijat ovat saaneet istahtaa kutojan penkille ja kutoa omat raitansa Kollolan mattoon. Kovin harva vain uskaltanut kutomaan. Varsinaisella kudontaviikolla matto sentään nytkähti pitkän patkan eteenpäin. Toivon mukaan saamme uudet matot jo ensi kesänä kahvion lattialle! Viimeksi näyttelyyn kävi tutustumassa noin seitsemänkymmentä koululaista opettajineen. Innostuneimmat oppilaat uskaltuivat jopa kutomaan oman raitansa mattoon Katin opastamana. Mattoa olisi varmaan syntynyt pidempikin pätkä, mutta aika loppui kesken, kun seuraava koulutunti painoi päälle.

Hämyilta ja uutispuuro jäivät tänä syksynä väliin ja sen sijaan saaristokulttuuri-viikolla laulettiin Kollolassa vanhoja koululauluja yhdessä Salosen Leon säestyksellä. Toivon mukaan tästä kehkeytyy perinne, innostuneista laulajista ei ainakaan ole pulaa. Em. viikolla kutsuttiin uudet kuntalaiset jo kuudetta kertaa ”tervetuloa kuntaan-kahveille”. Kirp-

putorimyyntiä Kollolassa harrastettiin vasta toista kertaa; ensimmäisellä kertaa oli useita myyjiä ja kävijöitäkin riitti, mutta tänä syksynä ei ollut kuin kaksi myyjää ja kävijöitä vain kourallinen.

Myös eläkeläiset vierailivat Kollolassa yhteislaulun merkeissä. Salosen Leon säestyksellä laulettiin antaumuksella ”Hämy-illan” lauluvihosta lähes kolmekymmentä laulua ja meillä kaikilla oli niin mukavaa. Vihdoin saimme myös Rymättyläseuran hallituksen vastavieraalulle keskustelemaan kotiseutuasioista, joita voisimme mahdollisesti toteuttaa yhdessä.

Ehkä harvinaisin vieras oli kuitenkin Taattisten ”pässi”, joka Taattisten emännän Karinin ja Lähtenmäen Lassin kanssa tuli kerittäväksi Kollolaan. Hauska episodi oli lopussa, kun selvisi, että ”pässi” olikin lammas. Kuvat kertokoon lisää.

Lassin ”pässi” ei ollut kovin halukas asettumaan kerittäväksi, mutta pullan palalla se saatiin houkutelua lavalle.

Varsinainen keritseminen tehtiin sähkökoneella. Karin Aaltonen näytti malliksi, miten vanhoilla keritsimillä työ olisi tehty.

”Loppu hyvin, kaikki hyvin” Lassin suuri varovaisuus takajalkojen välin keritsemisessä osoittautui turhaksi, sillä villojen alta paljastuikin lammas.

Osaatko arvata montako kiloa villaa lampaasta saatiin? Vastaus takasivulla.

kuvat: Maarit Lineri

Askaisten pitäjänpuku herätti kiinnostusta.

Rymättyläseura vieraili Kollolassa ja ihasteli Merimasku-Seuran aikaansaannoksia

Anita Sula kertomassa kasvivärjäyksestä.

kuvat: Maarit Lineri

Sarka oli karstavillalan goista kudottu yksivärinen, vanutettu ja nukitettu villakangas. Paksuja laatuja käytettiin päällystakkeihin, sotilaspukuihin ja sisustustarkoituksiin. Ohuita laatuja taas käytettiin naisten pukuihin. Sarka taas oli villasta kudottua miesten housukangasta.

Kangaspuut joka pirtissä

Ennen valmisvaateteollisuutta kodit olivat omavaraisia kankaiden valmistamisen suhteen. Aluksi kangaspuuta käyttivät kaupunkien porvarisrouvat, mutta jo 1700-luvun aikana ne yleistyivät myös maaseudulla. Yleistyessään kangaspuut kuuluivat lähes joka tuvan talvikautiseen kalustukseen rukkien lisäksi. Taloissa saattoi olla jopa useammatkin kangaspuut, joilla kudottiin niin arki- ja käyttövaatteet kuin sängynpeitteet, ryijyt, seinävaatteet ja matot. Tärkeää oli, että niihin tarvittavat raaka-aineetkin pyrittiin tuottamaan hyvin pitkälle

Vedä verkkaa, kudo sarkaa

teksti: Terttu Kraemer
kuvat: Maarit IIneri

kotona. Vielä 30-luvulla tytär saattoi saada rugin ja kangaspuut häälahjaksi kotoaan.

Langoista käyttövaatteiksi ja kodin tekstiileiksi

Lampaita pidettiin kotitarpeiksi monissa taloissa aina 1950-luvulle saakka. Yleensä lampaat kerittiin kolme kertaa vuodessa, mutta 1900-luvun alusta lähtien vain kahdesti; keväällä ulos laskettaessa ja syksyllä sisälle tuotaessa. Lampaan keritseminen on ollut taitolaji. Tytöstä tuli täyskasvuinen vasta, kun tämä pystyi keritsemään lampaan hankalimman kohdan, kaulan. Keritsemisen jälkeen villat sekoiettiin ja sen jälkeen karstattiin ja kehrättiin langaksi. Talvitakku oli huonoa talvivillaa, jota kehrättiin kudeloiksi. Syksyllä kerityistä lampaista saatiin parasta lankaa eli loimivillat. Hienoimmista langoista kudottiin verkkaa, ohutta ja arvokasta täysvillaista ja vanutettua kangasta.

Kudonnaisten valmistus alkoi loimen luomisella. Luomapuiden pystyakseli kiinnitettiin esimerkiksi tuvan katto-orressa olevaan koloon tai lenkkiin. Lointa luotaessa langat juoksetettiin ensin kehältä ylös kattorenkaisiin ja sieltä luoja sormien välitse luontipuihin. Sitten loimilangat siirrettiin kangaspuiden tukille ja kiristettiin lastojen avulla tiukkaan, toinen pää loimilangoista vietiin niisilankojen ja kaiteen läpi ja sidottiin toiseen tukkiin, jonka ympärille valmis kudonnainen kierretään.

Lakanakankaat kudottiin yleensä kapeissa kangaspuissa, kankaan leveys vaihteli 60-70 senttimetrin välillä. Kapeat kankaat yhdistettiin toisiinsa keskeltä ompelemalla, joten valmis lakana oli 120-140 senttimetriä. Sen sijaan kaupasta ostetusta puuvillakankaasta tehdyt lakanat olivat 127 senttimetriä leveitä. Vaikka ostokankaat yleistyivätkin, kudottiin vielä 50-luvulla toimikas- tai palttinasadoksia kankaita kotona.

Maria Viherlaakso Lukkaraisten kylästä sekä Herralan vanhaemäntä Tilda Auranen Velkuan Palvasta ovat kertoneet 30-luvulla tehdyissä haastatteluissa lampaiden keritsemisestä ja villalangoilla kutomisesta seuraavaa:

”Lampaat kerittiin kolme kertaa, pyhänmiesten ajan loimivilla, maarianpäivän aikan kurevilla ja ennen juhannusta suvivilla. Lammassaksill keritään. Villanpesu; astiass lämmin vettä, aina on villa pesty. Villalankaan pantiin tavallisesti lämmin vesi päälle, jos saippioo pani, niin aina vain parempi oli. Kevempää ja puhrast ain sit kun villat on pestyjä. On raskas ja sitkeä kartata, kun villaa ei ole pesty; pesty villa juoksee kevyesti hahtuvilta. Kehräysjärjestys oli yleensä; ensin kehrättiin hamput, sitte villa ja kevätpuolella pellava. Kruplakarvoilla villa sekotettiin, sitte tällättiin kaksinkerroin ja sitten nypittiin niin tuhannen hyvää, ett kaikki sekossi. Jos lanka ei kerratessa tule tasaista, sanotaan, että se on ratassäistä. Kehrättyä villalankaa käytettiin sekä loimena että kuteena. Villalangasta kudottiin Sarssi eli sarka, villainen miesten housukangas neljäniitiseks, ylespolleetuks ja sekasin kaksiniitiseks. Marian vaipat eli villalakanat olivat aivan valkiat, mutta hänellä oli myös sellaisia, joissa oli punaiset raidat päissä, ennen oli mustat raidat. Harvaltaan oli ruutuja ennen, nämä

ovat uudempia, joissa on raidat päissä. Väskytinvaatetta hän ei ole kutonut eikä hänellä myöskään ollut ryijyä. Fällyspäälliset olivat täysvillaisia ja tasaruutuisia; mustaa ja vihreää, punaista ja mustaa. Kraatarit tekivät fälly ja kutoivat myös neljäniitiseks väskytinvaatetta. Kaksosten kylässä oli Hilta, joka teki vällyjä. Sitten oli myös yks muija, joka kutoi kaateja eli päälinoja.”

Vuoteista lattian kautta seinälle

Vanhimpia kudottuja tekstiilejä ovat ryijyt, joita alun perin on käytetty vuode-, reki- ja venepeitteenä. Sen

keskiajalla ja sen nimi on tullut ruotsalaissanasta thäkan. Kansanomainen nimi Suomessa oli tuplatäkki.

Varsinaisesti päiväpeitoiksi valmistettuja vuoteiden suoja alettiin käyttää vasta 1900-luvulla. Aiemmin päiväpeitteen tehtävää sai hoitaa peittona käytetty ryijy, tākänä, kuvatakki, viltti tai vanupeite. Erillisiä päiväpeitteitä käytettiin vain päästä vedettävissä vierassängyissä. Uuden aikaisten rautasängyjen, hetekoiden myötä 30-luvulla yleistyivät vuoteiden päiväpeitteet. Ne kudottiin pääasiassa kapeissa kangaspuissa ja neulottiin sitten käsin keskeltä kahdesta kappaleesta leveäksi peitteeksi.

Näyttelyssä oli monipuolisesti esillä suomalaista käsityöperinnettä seinävaatteista linavaatteisiin. Esillä oli myös langan käsittelyyn ja kudontaan tarvittavia työkaluja

jälkeen ryijyt siirtyivät lattialle ja myöhemmin ripustettiin seinälle arvostetuksi seinäkorigeeksi. Käyttö vihkirijynä on ollut myös yleistä. Aluksi rijyn kutominen oli vain säätyläisnaisten harrastus, mutta levisi pian myös kansan keskuuteen. Se oli myös olennainen osa tyttöjen myötäjäs- eli kapiovaatteita. Usein ne ovat myös periytyneet sukupolvelta toiselle.

Tākänä eli lastakudos on kokonaan poimimalla valmistettu tekstiili. Kudos muodostuu kahdesta eri värisestä palttinasadoksisesta kankaasta. Valmiissa tākänässä oikean puolen kuviot muuttuvat nurjalla pohjaväriksi ja päinvastoin. Tākänälanka on vahvaa ja kierteistä. Tākänän valmistustaito levisi Suomeen Ruotsista

Tuolloin olivat käytössä jo monimutkaiset sidokset ja niistä käytetyimpiä olivat ns. kuvikas- ja lumikide-aiheet.

Kodin peitteiden valmistustavat ovat vaihdelleet eri puolella Suomea. Tämä on yksi osoitus siitä, että peitteiden tehtävä oli muutakin kuin lämmittää nukkujia viileinä vuodenaikoina. Jos ne olisi tehty pelkästään käyttöä varten, eri värisiä ja näköisiä kuvioita niissä ei olisi tarvittu.

Pellava, esiäittemme kuitukasvi

Pellavaa ja hampua on villan ja nokosen ohella käytetty kangaspuissa kudottujen kankaiden raaka-aineina aina esihistorialliselta ajalta lähtien. Pellavaa voidaan pitää jopa kulttuurituotteena kasvikuittujen joukossa.

Anna Kuuselan kutoma matto pääsi vuonna 1978 järjestetyn valtakunnallisen riepumattokilpailun mallikirjaan. Maton nimi on "Annan tumma matto"

jonka jälkeen ne lihdattiin ja sitä seurasi vielä häkilöinti. Pellavan valmistus kasvista langaksi on ollut kuitenkin varsin työstä. Siksi kutojat vaihtoivat sen tehdasvalmisteiseen pellavaan tai puuvillaan heti, kun se oli mahdollista.

Edelleen haastateltaessa Maria Viherlahti Lukkaristen kylästä on kertonut hampun/pellavan kasvatuksesta ja sen käsittelystä:

"Hamppua ei ole kasvatettu, vaan kaikki ostivat Turun markkinoilta. Ne olivat kauniis, sukkeliss kimpuis, kun ne oli taitettu.

Piolliset häkylöitiin kotona, sormaukset tehtiin ihollisiit. Sormaukset hän teki tutiks, joka pantiin kräkkiin. Toiset taas pani sormauksen seinäsängyn koukkuun kiinni ja siitä vetelivät. Sitte kerrattiin ja kerittiin kerälle ja niist vasta tällättiin pieniin käpysiin verkkoa kutoessa. Täällä maill ei ole kudottu hampukan-gast."

"Pellavaa kasvatettiin ja kasvatetaan vieläkin. Pellava voi peraat, kyll se siit nousee, vaikk lakohon menee. Pellava verettiin piollisina, multa lyötiin pois juurist, sitten pantiin ristiin kasaan, toinen pio toisin, toinen toisinpäin.

Sen jälkeen riivitettiin knupit pois riivinlauvalla ja kimput sitte kluputettiin; kaksi henkeä vuoron vetivät piolliset. Sitte piolliset sirottiin olkisitteell ja vietiin likkomaa; meress 8 ja

Sii-tä saa-daan tietyn käsitel-tylän jälkeen todellinen luksustuote ja siemenistä saatava terveellinen öljy lisää sen arvoa hyötykasvina. Kotona kudotun pellavakankaan laatu vaihteli käytetyn langan mukaisesti karkeimmasta hienoimpaan. Näillä erilaisilla pella-valaaduilla on myös kansanomaiset nimityksensä. Karkeaa neliniitistä rohdinkangasta kutsuttiin hurstiksi tai säkkikankaaksi. Aivina puolestaan oli kaikkein hienoimmista langoista neliniitiseksi kudottua pellava- tai hampukan-gasta..

Kun keväällä kylvetty pellavan siemen oli kasvanut korjuukuntoiseksi, nyhdettiin pellavasato ylös. Sitten poistettiin siemennupit ja seuraavaksi ne vietiin johonkin vesistöön likoamaan Liotuksen jälkeen pellavat levitetään nurmelle tai peltosaralle kuivumaan. Lopullinen kuivatus tapahtui riihessä tai saunan parvella. Seuraavana päivänä alkoi loukutus,

Jokainen halukas pääsi näyttämään taitojaan matonkudonnassa. Myös täysin koke-mattomilla oli mahdollisuus tutustua uuteen harrastukseen.

järves 7 vuorokautta. Siit tuli kaunist tavaraa. Ne on likasii ja haisevaisii, kun ottaa merest, kun kaikki kuori siitä lähtee, siihen kauran tai ohran sänkee ne sitten levitettiin."

"Sitomukseen pantiin 2 tai 3 piollist yhteen, se oli jalallinen. Jos ei lioteta, niin jalalliset hajotetaan ketoon, siitä tulee tummempaa. On hyvä, jos sattuu niin onnellisesti, että heti tulee sade ja sitte auringonpaisto, niin tulee hyvää. Niitä koetetaan, milloin luo lähtee, pidetään noin viikko ja millanen ilma sattuu kans olemaan. Myöskin vedessä liotetut pannaan kettoon. Kun ovat olleet sängell, jolloin ilma pääsee alle, voi heti koota. Jos taas eivät ole oikein kuivia, kuivataan seinuksella. Riittä lämmitetään, loukutettavan pellavan tulee olla kuivaa.

Valmiista pellavalangasta Maria kutoi mm. täyspellavaista liinaa 2- ja 4-niitiseksi, hantuukit "yksitettyi", kun vain yks lanka kaitten piin raos. Maria on kutonut myös koukullisii hantuukei."

Kesällä 2005 Kollolan kotiseututalolla oli näyttely, jossa esiteltiin erilaisia kotona kudottuja tekstiilejä pöytäliinoista sängynpeitteisiin. Navettakahvioon saatiin lahjaksi myös kangaspuut, missä saattoivat vieraat itse kokeilla kutomista. Puihin oli laitettu loimet mattoa varten ja jokainen sai valita lukuisista kudekeristä itseään miellyttävät värit. Melko kirjavaa matosta tuleekin, kunhan se saadaan valmiiksi.

Pitäjän oma puku luo yhteisöllisyyttä

Maarit Lineri

kuvat: Askaisten Pitäjänpuvun arkistosta

Suomalainen kansallispuku viettää tänä vuonna 120-vuotisjuhlaansa. Sen kunniaksi on Merimasku-Seura päättänyt julistaa Merimaskun pitäjänpuvun suunnittelukilpailun.

Askaisten puku ja matkamäistoksi tehty nukke

Pitäjänpuku eroaa kansallispuvusta siinä, että kansallispuvun on perustuttava tarkasti aitoon 1700-1800-luvun kansanpuvun aineistoon. Tuo määritelmä on ollut yhtenä suurena esteenä lounais-suomalaisten kansallispuvujen synnylle, sillä paljon ennen tuota aikaa tämä Suomen kolikka on ollut etenkin läntisen Ruotsin muotivirtauksien alainen. Niinpä on ollut vaikeata löytää aitoa suomalaista kansanpukua. Pitäjänpukuja ja vaikka oman kotiseutuyhdistyksen pukuja voi vapaasti suunnitella ja käyttää, mutta jotta puvusta saa käyttää nimitystä "kansallispuku" se on hyväksyttävä Kansallispuvuneuvostossa. Kansallispuvuneuvosto on valtakunnallinen elin, mikä koostuu usean eri järjestön edustajasta ja pukuhistorian asiantuntijasta.

Merimaskun oma pitäjänpuku

Pitäjänpuku taas antaa sen suunnittelijoille vapaammat kädet, vaikka sekin usein perustuu vanhoihin löytöihin ja perunkirjoituksiin. Pitäjänpuvut eivät yleensä sisällä tarkkoja materiaali- ym. tietoja, ja niiden käyttö on merkittävästi vapaampaa. Siinä, missä kansallispuku on selkeästi pelkkä juhlapuku, on pitäjänpuku yhtenäisyyttä

korostava työpuku. Siksi sen materiaalien ja valmistuksenkin oletetaan olevan huomattavasti edullisempaa. Materiaalin ei välttämättä tarvitse olla villaa tai pellavaa vaan kuten esimerkiksi Köyliön Kertun puvussa, sekoitekankaatkin ovat sallittuja. Kankaan ei myöskään tarvitse olla juuri varta vasten kangaspuilla kudottua, vaan myös materiaaliltaan, väreiltään ja muuten olemukseltaan soveltuva valmiskangaskin käy. Juuri sellaista käyttökelpoista, helposti huollettavaa käyttöpukua Merimasku-Seurakin hakee.

Puku voi olla enemmän muinaispukua mukaileva, yksinkertainen pitkän liivihameen ja alusmekon yhdistelmä kuten aidoissa muinaispuvuissa tai niiden yksinkertaisemmassa versiossa, Köyliön Kertun puvussa. Tai sitten se voi olla perinteistä kansallispukua muistuttava niin kuin on Eurajoen pitäjänpuku, Askaisten pitäjänpuku taikka Nautelankosken museon työntekijöiden työpuku.

Askaisten puvun vaiheita

Askaisten pitäjänpuku onkin meille hyvänä esimerkkinä lähiseudun pukuhankkeesta. Askaisten pitäjänpuku sai alkunsa naami-asisasusta, joka oli valmistettu vanhoista

Köyliön Kertun puku. Puvusta on kuvan mukaan useita eri malli- ja väriversioita, mutta kaikki ovat kuitenkin saman henkisiä.

Kuvat: Pitäjien pukuja käsittelevällä nettisivustolla

Eurajoen pitäjänpuku on malliltaan perinteistä kansallispukua muistuttava.

polsteri- ja täkkikankaista. Se sai naamiaisissa niin suuren ihastuksen osakseen, että askaislaiset naiset päättivät kehittää Askaiisiin oman puvun. Silloin elettiin vuotta 1985 Askaisissa työ eteni kotiseutuyhdistyksen puuttuessa perustamalla toimikunta, joka alkoi organisoida puhuhanketta. Toukokuussa 1985 lähetettiin jokaiseen askaislaiseen talouteen kysely halukkaista puvun kehittäjistä ja pyydettiin kaikkia kaivelemaan vinttien ja ulkorakennusten kätköistä vanhoja kan-

kaita ja vaatekappaleita tulevan puvun materiaalien malliksi. Yhtään vastausta ei kyselyyn saatu. Lopulta toimikuntalaiset lähtivät kiertämään kuntaa ja keräsivät kotikäynneillä erilaisia mallitilkkuja, jotka sitten olivat jo seuraavilla kurkkumarkkinoilla näytillä ja äänestettävänä. Eniten äänestäjiä miellytti Louhisaaren kartanosta löydetty kankaanpala, josta sitten pienin muutoksin tuli Askaisen pitäjänpuvun hamekankaan malli. Samasta paikasta löydettiin myös esiliinan riekale, joka oli tulevan puvun esiliinan esikuvana. Samassa äänestyksessä järjestettiin kysely, missä kartoitettiin puvun rakennetta. Siinä kysyttiin muun muassa tulisiko puvussa olla leninki vai hame, esiliina, alushame jne. Näiden vastausten pohjalta aloitettiin itse puvun suunnittelu. Mallin suunnittelussa perehdyttiin alan kirjallisuuteen, haastateltiin paikkakunnan vanhempia naisia ja tutustuttiin Turun Maakuntamuseon kokoelmiin. Talven aikana kudottiin asun kankaat ja puvusta valmistettiin ensimmäinen mallikappale, joka esiteltiin jo seuraavilla Kurkkumarkkinoilla 1986. Vuosien 1986 ja -88 aikana pukua valmistettiin kaikkiaan 37 aikuisen naisen pukua ja 3 tyttöjen pukua. Lisäksi vuonna 1987 pukuun suunniteltiin oma hopeinen koru ja valmistettiin Askaisen matkamunistoksi tarkoitettu pukuun puettu nukke.

Eväitä puvun suunnitteluun

Kun nyt lähdet suunnittelemaan Merimaskun pitäjänpukua niin muista mainita muutamia tärkeitä seikkoja itse kankaiden ja värityksen lisäksi. Onko puku perinteistä kansallispuvun mallia mukaileva vai enemmänkin muinaispuvun mallinen? Kuuluuko pukuun kokoleninki vaiko hame ja pusero, onko puvussa liivi vai röijy tai ehkä molemmat ja millainen on puvun pusero? Kuuluuko asun päähine ja käytetäänkö huivia? Tasku: kuuluuko pukuun irtotasku? Mitä koristeluja olet ajatellut pukuun? Ohjeet voivat yhtä hyvin jättää puvun valmistajalle hiukan myös omaan taitoon ja mielikuvitukseen liikkumavaraa. Esimerkiksi voisi ketoa, että Nautelankosken museon työntekijöiden pukua on mahdollista tehdä yhtenäisenä liivihameena tai erillisenä hameena ja liivinä. Toisena esimerkkinä voisi olla esiliinan koristelun jättäminen jokaisen omien taitojen ja halun varaan; antaa vain vinkki siitä onko koristelu reikäomelta tai ehkä ristipistoja, pirtanauhaa tai koristeommelta. Mielikuvituksen voi antaa vapaasti lentää. Nykyaikaisessa pitäjänpuvussa voisi ajatella olevan tarvetta esimerkiksi kännykkätaskulle.

Kilpailukutsu

Merimasku-Seura julistaa Merimaskun pitäjänpuvun suunnittelukilpailun.

Suunnittele Merimaskulle oma pitäjänpuku.

Puvun tulee olla Merimaskun ominaispiirteitä kuvaava, saaristolaishenkeen soveltuva, helppohoitoinen ja edullisesti valmistettava naisen asukokonaisuus. Puvun väritys on suunnittelijalle vapaa ja myös materiaali on vapaa edellä mainitut toiveet huomioiden.

Suunnitelma voi olla sanallisesti kerrottu, piirros, valokuva tai muu selkeä esitys omasta suunnitelmasta. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi paitsi puvun malli, myös siinä käytetyt materiaalit, värit ja muut selventävät seikat. Myös kuvallisessa ehdotuksessa tulee olla sanalliset selitykset asun eri osista. Kilpailuehdotukseen voi halutessaan liittää mukaan myös mallit esimerkiksi valmiista kankaista tai kuvat malleista tai tiedot materiaalien toimittajista. Ehdotuksen ei tarvitse olla täydellisesti valmis suunnitelma, vaan myös tulevan puvun pohjana olevat suunnitelmaehdotukset huomioidaan.

Kilpailu on avoin kaikille.

Kilpailuehdotus tulee nimetä omalla nimimerkillä ja liittää mukaan samalla nimimerkillä varustettu suljettu kirjekuori, jossa ehdotuksen tekijän nimi ja yhteystiedot.

Ehdotuksista järjestetään näyttely ja äänestys Merimaskun Suvisoutujen yhteydessä vuonna 2006, jonka jälkeen Merimasku-Seuran hallitus ja siihen kutsuttavat asiantuntijajäsenet tekevät lopullisen päätöksen. Puvun myöhemmästä valmistuksesta päättää raati.

Kilpailuun osallistuvat ehdotukset tulee toimittaa viimeistään 31 toukokuuta 2006 osoitteella: Merimasku-Seura, "Pitäjänpuku", Maarit Lineri, Lähdekuja 2, 21160 Merimasku

Lisätietoja: Maarit Lineri, puh. 044 9073 091 tai maarit.lineri@dnainternet.net, tai Terttu Kraemer puh. 040 7164 808

HUOM! Jo saapuneet kilpailuehdotukset ovat mukana kilpailussa ja ne varustetaan kilpailun edellyttämällä tavalla.

Sylvi, Merimaskun vanhin asukas

teksti: Terttu Kraemer

kuva: Maarit Lineri ja Sylvi Grönholmin albumit

Sylvi Grönholm syntyi Merimaskun Humalistossa 16.7.1910 savusaunassa niin kuin siihen aikaan oli tapana. Äiti Selma Laine (o.s. Koivuranta) joutui raskautensa takia pois palveluspaikastaan ja lähti Turkuun palvelukseen. Kaksiviikkoisena Sylvi siirtyi Nissilään äitinsä veljen Kalle Erik Salosen ja hänen vaimonsa Erika Aleksandran kasvattilapseksi. Kaksiviikkoisen vauvan hoito ei siihen aikaan ollut niin yksinkertainen asia kuin tänä päivänä; ei ollut äidinmaidon vastikkeita, tuttipulloja tai tutteja. Sylvi kertoo, että tutin korvikkeena hänelle annettiin "harsoon kääritty kyrsän kappala".

Sylvi osasi lukea, muttei tavata

Sylvin ollessa 7-vuotias, ei Suomessa ollut vielä oppivelvollisuutta ja niin hänen piti koulunkäynnin sijaan mennä navettaan ja opetella lypsämään lehmää. "Siit se mun elämäni sit alkoi", tokaisi Sylvi. Kalle-pappa oli ankara kasvattaja eikä suvainnut kouluun menemistä, hänen mielestään se ei ollut tärkeää. Yhden vuoden Sylvi yritti käydä kansakoulua, mutta poissaolotunteja kertyi 210 ja koulunkäynti loppui sitten siihen. Erika-mamma oli kuitenkin sitä mieltä, että lukemaan pitää oppia. Lukukirja oli aina pöydän reunalla ja mamma istui vieressä vitta seljän takana, joten lukemaan oli pakko oppia. Sylvin ollessa kahdentoista ikäinen Suomeen tuli oppivelvolli-

ulkoa; "Kun tulette sokiaks ja vanhaks, nii sit ossatte virret ulkoa". Yksitoista nuorta oli samaan aikaan Sylvin kanssa rippikoulussa ja hän muisteli, että hän ainoastaan on siitä joukosta enää elossa. Joukossa oli yksi talon poika, he muut olivat torpparien lapsia. Pojan äiti, talon emäntä oli kovin murheissaan, kun poika oli joutunut niin huonoon seuraan. Nurmi oli hyvin jämtti opettaja ja siitä muistui Sylvin mieleen yksi tapaus: Rippikoulun aikana oli kielto, että klo 21 jälkeen ei enää saanut liikkua ilman vanhempia ulkona. Eräs rippipojista oli ollut vanhempiansa kanssa iltaseuroissa Rihtelässä ja olivat palaamassa kotiin. Isä oli antanut pojalle luvan mennä kovemmin edellä. Kuinka ollakaan pappi tuli vastaan ja erotti pojan rippikoulusta isän selityksistä huolimatta. Isä maksoi pojan rippikoulun Turkuun ja hän pääsi sitten siellä ripille. Sylvikin oli joskus pahoissa tilanteissa, kun piti hakea papalle tupakkaa kirkolta Salosen kaupasta, mutta siitä hän selvisi, kun kävi Tamsaaren isännälle näyttämässä, millä asialla oli ollut.

Huvitukset vähissä, mutta piikkalaulut naurattivat

Siihen aikaan nuorison kokoontumispaikka oli entisen Heleniuksen talon paikalla, nykyisen Haahdenniementien ja vanhan Merimaskuntien risteyksessä. Sitä kutsuttiin "Merimaskun toriksi". Rippikoulu-

ikäisillä ei ollut sinne mitään asiaa, etupäässä ne olivat palvelusväkeä, joka työpäivän päätteeksi iltaseitsemän jälkeen kokoontuivat pitämään hauskaa.

Sylvin ollessa 22-vuotias, kirkonkylän rukoushuoneella järjestettiin ohjelmalliset suvjuhlat kahvitarjoiluineen ja sinne tuli huvilavalla Turusta paljon väkeä. Pappa ei kuitenkaan antanut lupaa lähteä, mutta kun pappa meni töihin, niin mamma sanoi, että mene vaan. Sylvi teki pahvista pieniä ropposia ja noukki niihin mennessään metsästä mansikoita ja vadelmia ja meni sitten myymään niitä. ”Yks hieno rouva osti ropposen ja antoi sen sitten minulle takaisin. Kysyin, mitä tämä nyt tarkoittaa? Hän sanoi vain, että syö sää, kun olet niin huonon näköinen. Silloin ihmiset olivat niin ystävällisiä. Myin ropposen sitten toiseen kertaan ja sain hyvät rahat”.

Raamatun ohjeet kunniaassa

Mamma ei liikkunut paljoakaan kodin ulkopuolella. Kerran vuodessa hän kävi kirkossa. Hänellä oli kuitenkin paljon ystäviä, jotka kävivät heillä Nissilässä ja sitten pidettiin myös seuroja kotona. Pappa oli erilainen, hän liikkui ja kävi mm. ompeluseuroissa ja oli muuten hyvä kutomaan sukkaa. ”Varttat vaan kävi, kun pappa kutos.” Mamma oli taas hyvä kehräämään ja kehräsiikin paljon talollisille. Sylviä-

kin opetettiin kehräämään, mutta hän mieluummin karstasi ja teki hahuvia. Nissilässä kasvatettiin pellavaa, ja tehtiin rohtimia ja hienompaa pellavaa. Hienommat keitettiin isoissa padoissa tuhkalipeässä valkoiseksi.

Työtä oli paljon, Nissilässäkin oli seitsemän lehmää. Pappa oli tarkka pyhätöiden suhteen: ”Pyhä piti pittää.” Kaikki työt piti ehtiä tehdä ennen pyhän alkamista. Edes vettä tai puita ei saanut kantaa enää pyhän alettua lauantai-iltana. Tansseja ja muitakin huvituksia oli vähän eikä pappa olisi niihin päästänytäkään, koska hän ei hyväksynyt tanssimista. Taattisten talkooväki sai kyllä tanssia Nissilän tuvassa. Kun pappa oli poissa haki Taattisten renki Valtteri mammaa tanssimaan. Mamma oli hyvä tanssimaan ja joskus keittiön lattialla hän tanssi yksinään mustassa pitkässä hameessa; ”sitä oli hauska katsoa”. Sylvi ei osannut kuin hiukan valssia, kun siihen aikaan olivat vain piirileikit muotia. ”Yks poika soitti suuharpua ja sen mukaan sitten pyörättiin”. Talvella Talikkalan markkinoilla ... oli suosittu laulu tai sitten Tanilan renki sepitti ralleja eri taloista mm. Tanilasta ja muutkin talot kuten Kollola, Leppälä, Hakala, Nissilä, Lahdenperä tai Haahdenniemi vilahdelivat lauluissa. Horjassa pidettiin joskus tansseja kuin myös Taattisten suulissa. Luonnonmaalta yks Virpi

oli ostanut haitarin ja hän oli usein soittamassa. Hänelle kerättiin sitten aina hatun kanssa rahaa palkkioksi. Vaikka töissä oltiin aamu seitsemästä ilta seitsemään, silti jatkettiin vielä lähteä tanssimaan.

Aviomies vanhuuden turvaksi

Sodan takia, kun miehet kärsivät rintamalla ei ollut sopivaa siviilien pitää hauskaa, siksi tanssiminen oli kielletty, mutta salaa tanssittiin eri suuleissa. Sana kiersi ja sitten kokoonnuttiin mm. Taattisten suuliin. Taattisilla oli gramofoni ja viisi levyäkin, joille kävi sitten hassusti. ”Yks pojista oli passis ja tuli varottamaa, kompastus jonkkus, kaatus levyjen päälle ja ne rikkuivat.” Nuoret keräsivät pitkään rahaa, että saivat ne maksettua.

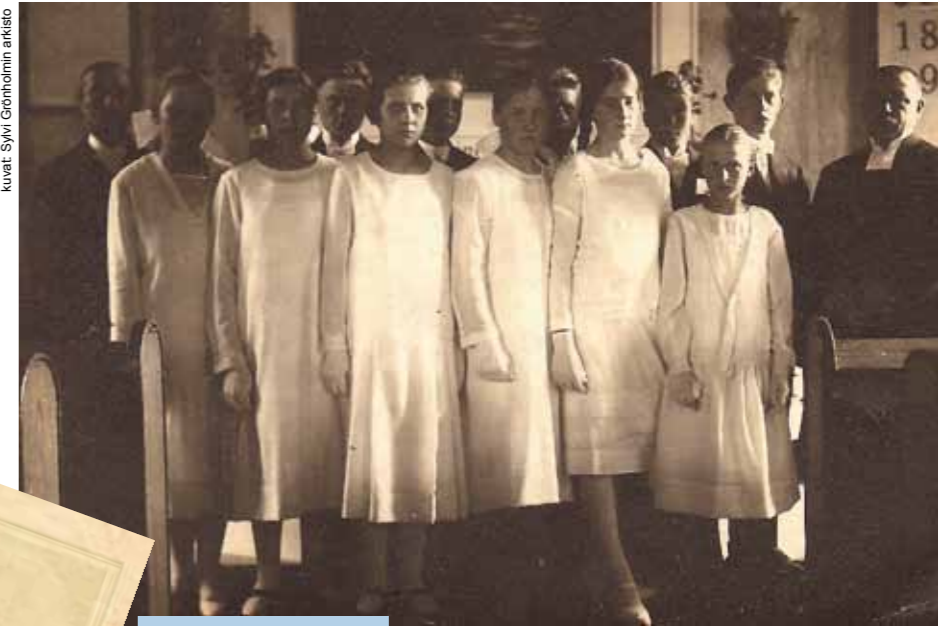
Ensimmäisen miehensä, Uno Ilmari Laaksosen, Sylvi tapasi työn merkeissä. Uno oli renkinä kuusi vuotta naapuritalossa ja he tapasivat peltotöissä ja joskus taas Sylvi oli talossa leipomassa leipää vartaat täyteen. Siinä sitä tutustuttiin. Tästä avioliitosta syntyi tytär Leila. Uno kuoli sydänkohtaukseen. Askaislainen Risto Grönholm oli toinen aviomies ja hän oli kymmenen vuotta Sylviä nuorempi. Sylvi kuvitteli saavansa Ristosta vanhuuden päivien turvan nuoremmasta miehestä itselleen, mutta toisin kävi, Risto meneh-

tyi syöpään. Tästä liitosta on poika Reijo.

Sodan aikana Sylvi oli ansiotyössä muun muassa Apajan kalasavustamossa ja myöhemmin Särkän lossirannan savustamossa kaikkiaan kuusi vuotta. Lounais-Suomen Osuusteurastamo LSO omisti Särkässä olevan savustamon. Uuni oli niin iso, että siihen mahtui kuusi raamia kerralla, niissä oli kalavartaat, joihin silakat laitettiin roikkumaan silmistä läpi. Kalat pakattiin viiden kilon laatikoihin.

Kuvat: Sylvi Grönholmin arkisto

Sylvin rippikoulutodistus ja rippikuva.

Silloin kortilla sai vain 300 g päivässä. Sylviä kosiskeltiin lähtemään Turkuun töihin, mutta hän kieltäytyi, koska hänellä oli pieni tytär hoidettavana ja oli niitä lampaitakin. Hän kävi myös siivoamassa kesäasukkaiden perheissä. Yksi hänen asiakkaistaan oli monen vuoden ajan muun muassa oopperalaulaja Ritva Aro. Sylvi kävi eri taloissa auttamassa niin pyykkä kuin leipomispäivinäkin, teki töitä navetoissa ja pelloilla. Sylvi muistelee, miten

yhteen taloon oli tullut uusi emäntä, oikein talouskoulun käynyt. Hän laittoi aina voin esille hienosti pienille kääroille rullattuna. Eihän siitä työväki uskaltanut ottaa niin kuin ennen, vaan voi jäi koskemattomana pöytään. Kerran sitten renki kyllästyi, kun ei leivän päälle saanut enää reilummasti voita. Laittoi suolasilakoille jalat tulitikuista ja kun isäntä kysyi, että mitäs se tarkoittaa niin renki vastasi: ”Jos se vaik hakis voita pöytää.”

Sylvin täpärä pelastuminen

Sota-aikana Ukko-Pekan siltaan osui pommi ja siitä lohkesi iso pala. Sitä ennen tuli hälytys ja Apajan savustamon kaikki työntekijät juoksivat metsään paitsi Sylvi ja pääsavustaja Ilmari. Sylvi seisoi savustuspyttyjä vasten maan puolella, ettei vaan lennä mereen, kun ei osannut uida. Kun Turun postitaloa pommitettaessa Sylvi oli Turussa ja menossa juuri postiin

Savustamon johtaja sanoi aina, että älä paista kaloja ja niin pitkään, kun menevät liikaa kokoon. Laita vaan lepän lehtiä, että tulee keltasia. Eikä niillä ole niin väliä, kun ne lähetetään rintamalle. Sylvi suuttui: ”Ruuhan pitää olla kypsää, eikä niitä voi raakana lähettää rintamalle. Sotilaidenkin pitää saada kunnan ruokaa!” Sylvi uskalsi sanoa, koska hänen ei tarvinnut pelätä, vaikka olisi saanut lopputilin, kun hänellä oli työpaikkoja yllin kyllin. Johtajakin tiesi sen ja pelkäsi, että Sylvi lähtee. Niin johtaja sanoi aina, että jatka sä Sylvi töitä vaan. Kala oli silloin kortilla, mutta johtajalle piti silti laittaa kahden kilon kalapaketit mukaan.

hälytyksen tullessa. Kaikki juoksivat pommitusajon, joka oli jo niin täynnä, että oveista ei mahtunut sisään. Yksi vanha mies oli ennen Sylviä, mutta hän sanoi Sylville, että mene sinä sisälle, koska sinulla on vielä elämä edessä minä olen elämäni jo elänyt. Ovi vedettiin kiinni ja mies jäi ulkopuolelle. Jysähdyks oli niin kova, että Sylviltä meni silloin kuulo toisesta korvasta. Ulos tullessaan Sylvi näki, että mies oli menehtynyt pommituksessa.

Tässä oli pieni osa Sylvin elämäkirjosta. Neljätoista vuotta sitten, vuonna 1990 Sylvi muutti Nissilästä kirkolle vanhusten rivitaloon. Nykyisin hän asuu uudemmassa vanhusten talossa, jossa hänellä on isompi asunto ja pieni takapihapuutarha. Sylvin hoidossa kukat suorastaan rehoittavat niin sisällä kuin ulkonakin. Aiemmassa asunnossaan hän huolehti koko talon kukkasista.

Viisi polvea samassa kuvassa

Tiestön synty ja kehitys Merimaskussa

teksti ja kuva: Markku Lehto

Entisaikaan käsitteet kesä- ja talvitiet erottivat kulkureitit lähes täysin toisistaan. Kesätie merkitsi rannikolla useimmiten yhteyttä vain omaan rantaan, josta pääsi tuttuja vesireittejä myöden kirkolle ja lähikaupunkiin. Myös kylien välisiä polkuja muodostui. Asutuksen alkuaikoina ratsupolut olivat maaliikenteen valtavirtoja. Talvitie puolestaan ylitti merenselkiä ja maakannaksia ja johti kesäteitä suorempaan perille.

Merimaskun alueen maan ja kyläteiden kehitys juontaa alkunsa 1700-luvulta. Varsinaisen sysäyksen paikallisten teiden kehittymiselle antoi kappelin halki vuosisadan lopulla valmistunut "valtatie" mantereelta Rymättylään. Tien suunnittelu pantiin alulle Kustaa III aikana ja lienee ollut valtakunnan puolustuksen takia rakennettu poikittaisväylä mantee-reelta rannikolle. Vuoden 1734 lain mukaan tien piti olla noin yhdeksän kyynärää leveä kärrytie. Tuskin tie kuitenkaan täytti alkuaikoina tätä määrystä. Kyseinen tiepohja on edelleen nähtävissä monin paikoin

maastossa, osin vielä käytössäkin paikallistienä. Tie tehtiin Lemusta rantatienä Merimaskun Lierantaan, josta se jatkui maastoa hyväksikäyttäen ja Lukkaraistenlahden kiertäen kirkonsalmen kapeimpaan kohtaan. Vesistön ylitys hoidettiin paikallisten torpparien toimesta, jolloin matkustavaiset kuljetettiin niinsanotun lossausveneiden avulla yli salmen, aina ensimmäisen lossin tuloon asti. Kirkonsalmelta tielinjaus hakeutui kuivaa maata hyväksikäyttäen Moijoisten kautta Horjan kylään. Tien valmistumisen aikaan Tammissaaren lahti ulottui pitkälle nykyisen koulukeskuksen alapuolelle. Horjan kylän alueella tielinjaus oli osin pellon vastakkaisella puolen kuin nykyinen "pikitie". Taattistenjärven rantaa seuraten silloinen matkailija ohitti nykyisen Kollolan torpan ja saapui Järvensuon kylään. Tämän jälkeen pitäjänraja ylittyi Rihtelän lähetyviljälä. Ehdittiinkö tietä koskaan käyttää sotilaspoliittisiin tarkoituksiin Ruotsin taholta ei kirjoittaja tiedä.

Ensimmäisenä kappelin alueelle

Lierannan kyläkeskus, jonka läpi 1700-luvulla valmistunut maantie kulki

Vanhaa Rymättyläntietä Moijoisten ja Tamsaaren välillä

muodostui Lempisaaren kartanoon johtava kylätie. Sen muotoutumisajankohta lienee 1800-luvun taitteessa. Tie erkani valtatieltä Karvati-saaren Lierannan kyläkeskuksesta, josta se suuntautui lähestulkoon nykyisen Rauduistientien suuntaisena kohti Lempisaarta. Carpelanien 1800-luvun alussa omistama kartano katsoi tarvitsevansa tieyhteyden valtatielle. Tienrakennus ja ylläpito olivat tuohon aikaan muille saaristossa asuville "yllellisyys", jota talonpojat jyrkästi vastustivat.

Muulla pitäjässä tiet olivat vain omaan tai kylien yhteiseen rantaan johtavia väyliä vielä lähes koko 1800-luvun. Vain lähinnä Rymättyläntietä olevat kylät olivat tieyhteydessä siihen. Vasta 1900-luvulla kärryliikenteen kasvaessa myös kyläteiden merkitys kasvoi. Vuosisadan vaihteen ajan suuria ongelmia olivat teillä olleet lukuisat veräjät, joista päästiin eroon vasta valtiovallan toimenpiteiden avulla. Vähitellen muodostuivat pitäjän runkotiet Kuko-laisiin, Killaisiin ja Iskolaan sekä Koverin kiertotie. Näiden sekä päätien kunnossapito oli jyvitetty talonpojille. Päätteiden lisäksi kehittyi varsinkin sotien jälkeen asutustoiminnan seurauksena runsas yksityistieverkosto.

Kunnan alueella oleva päätieverkosto on kehittynyt 1900-luvun puoliväljän jälkeen melkoisesti. Jo 1930-luvulla saatiin tieyhteys silloiselta Rymättyläntieltä Särkänsalmelle, josta lossiliikenne Luonnonmaalle alkoi vuonna 1934. Myös 1930-luvulla vahvistui uusi maantie Askaisten Hannulasta Livonsaareen. Tämä tie vaikutti myös ratkaisevasti Merimaskun mantereeseen eli pohjoisten kylien liikenneoloihin. Varsinkin Rauduinen, Karjalainen

ja Akkola hyötyivät uudesta tiestä. Myös alkava julkinen liikenne käytti tätä linjausta hyväkseen. Lierannantie, nykyinen Rauduistentie sai nykyisen väylänsä vuonna 1959. Uusi tie poikkesi monin paikoin entisestä tiepohjasta samalla suoristuen, ja kansa puhuikin hetken "pikatiestä". Vanha tiepohja jäi osin tilusteiksi osan jäädessä metsittymään ja unohtumaan. Suurimmat muutokset aikaisempaan tapahtuivat Lierannan, Akkolan ja Karjalaisten kylien alueilla. 1960-luvulla Iskolantiellä suoritettiin perusrakennus, jonka seurauksena tie osittain suoristettiin, levennettiin ja louhittiin matalammaksi. Tie sai kokonaan uuden väylän Köylijärveltä alkaen liittyessään tulevaan uuteen Kirkonkylä - Särkkä tielinjaukseen. Vanha tie poistui Moijoisten - Heikolan alueelta, jääden paikallistieksi. Kylätienä Iskolantie oli ollut jo vuodesta 1924 alkaen.

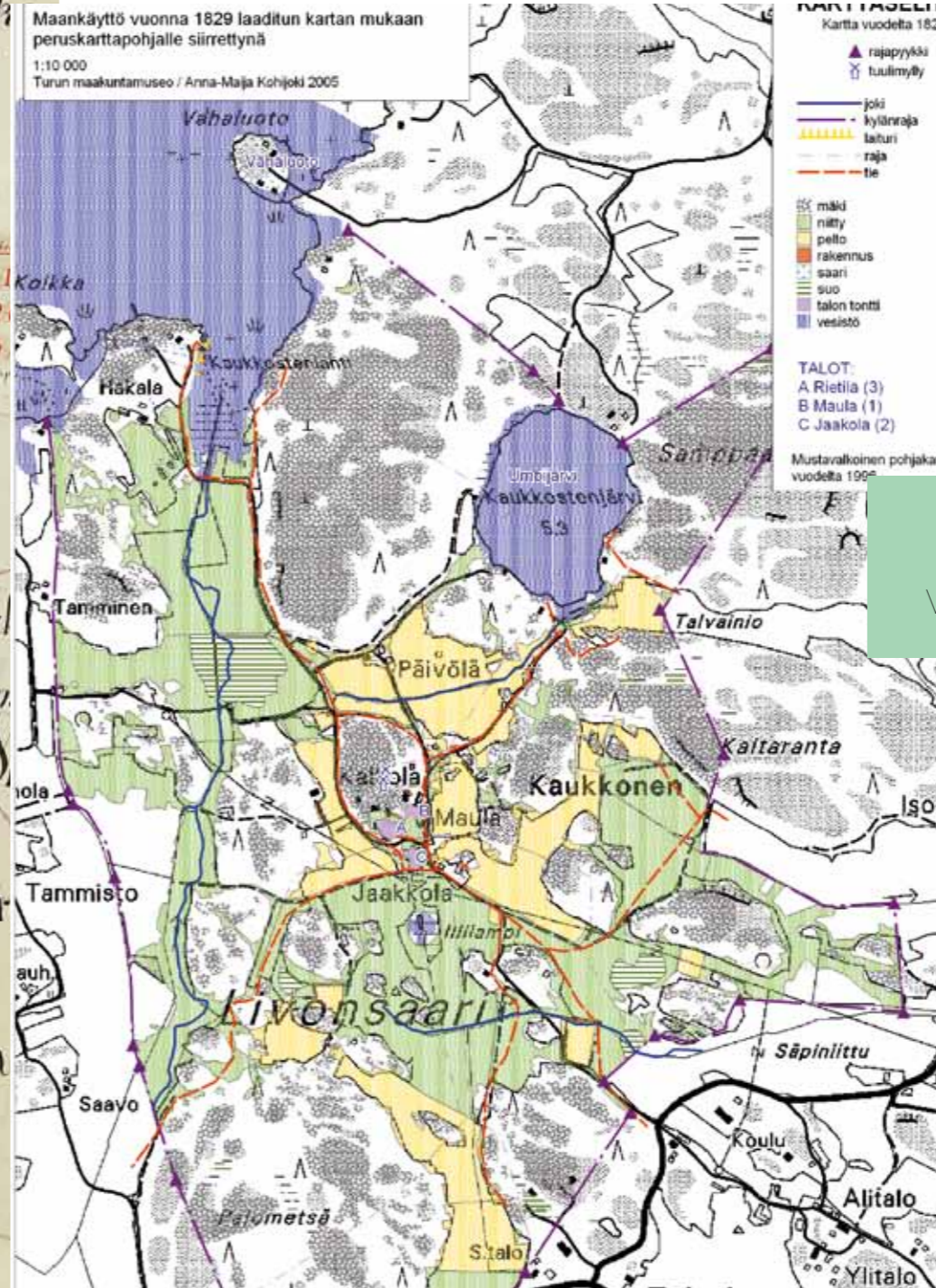
Samaan aikaan käytiin "juupas - eipäs" -kinaste-lua uuden tien linjauksesta kirkonkylä - Särkänranta, sekä pengerrys- ja siltakysymyksestä. Osin asioiden pitkittymiseen liittyi maapohjakysymykset, joista riitti kädenvääntöä pitkään. Särkänsalmen silta penkereineen valmistui ja vihittiin kesällä 1970. Samalla uusi tielinjaus Särkältä Järvensuun kautta Rymättylään suuntaan otettiin käyttöön. Lopuksi päästiin yhteisymmärrykseen myös Kirkonsalmen ja Särkänsalmen välisestä tielinjauksesta Tie valmistui 1970-luvun loppuvuosina. Tässä yhteydessä syntyi myös kirkonkylää edelleen "kaunistava" kallioliikkaus lossirannassa. Nyky aika poisti Säijän pahamaineisen mutkamäen pois käytöstä. Seuraava suurempi tieurakka kunnassa oli 1990-luvun alkuvuosina toteutettu Lieranta - lossiranta välisen uuden tien rakentaminen. Pääpiirteisään uusi tie noudatteli vanhaa linjaa, mutta huomattavasti suurempana. Lierannalla kyläkeskus jäi omaan rauhaansa, sillä Askaisiin johtava tielinjaus siirrettiin uuteen paikkaan ja risteysalue asuntotonttien ulkopuolelle. Kirkonkylään johtava uusi väylä ylitti muun muassa vielä kaksisataa vuotta sitten pitkälle yltäneen Lukkaraistenlahden, jonka vanha tie kiersi. Tietyö valmistui vuoden 1993 lopulla.

Merimaskun pitäjän tiehistorian viimeisin kädenvääntö oli jo 1980-luvulla käyntiin lähtenyt keskustelu Kirkonsalmen ylittävän sillan rakentamisesta. Tähän keskusteluun ottivat kielteisen kannan muun muassa Naantalien kaupunki, merenkulkupiiri ja ympäristöihmiset. Myös elinkeinoelämä pelkäsi väylän yli rakennettavaksi aiotun sillan negatiivisia vaikutuksia. Kaikki oikeusasteet läpikäynyt prosessi sai lopuksi laillisuuden ja Kirkonsalmen silta otettiin käyttöön syksyllä 2002. Lossauksen yli kaksisataavuotinen historia oli päättynyt.

Jo 1700-luvun lopulla alkaneet tietyöt ovat runsaassa kahdessa vuosisadassa yhdistäneet saaristokunnan Merimaskun suurimmat saaret Iskolan, Otavan ja Karvatin siltojen kautta toisiinsa, sekä niiden kautta ympäristöpitäjiin. Ehkäpä tieverkko onkin pitkään riittävä, vain niiden kuntoa on parannettava ja pidettävä yllä.

VARAKUM

Varsinais-Suomen rakennettu
kulttuuriympäristö
ja maisema

Kulttuuriympäristön
inventointi
Varsinais-Suomessa

Inventoinneissa edetään seutukohtaisesti. Vuosina 2000 – 2004 toteutettiin Salon seudun inventointiprojekti SARA KUM, johon osallistuivat kaikki Salon seudun 11 kuntaa. Vuosina 2005 – 2007 toteutetaan Turun seudun kehyskuntien inventointiprojekti VARAKUM 2/5. Projektialue kattaa Askaisten, Lemun, Maskun, Merimaskun Mynämäen, Nousiaisten, Rymättylän, Lauvan, Velkuan ja Vahdon kunnat. Lokuussa aloitettiin inventointi Loimaan seutuun kuuluvassa Yläneen kunnassa (Yläneen kulttuuriympäristöprojekti) ja ensi vuonna inventoidaan Loimaan seudun (ARMAS-projekti) muissa kunnissa. Lähivuosina inventointia

tehdään Turunmaan ja Vakka-Suomen alueilla.

Tavoitteet

Ympäristötietoisuuden lisääminen perustietoa tuottamalla ja jakamalla sekä samalla tukea vanhan rakennuskannan ja kulttuuriympäristön säilyttämistä ja arvostuksen lisäämistä.

Kulttuuriympäristöä koskevan kartografisen tiedon saatavuuden helpottaminen ja tuominen maankäytön suunnittelijoiden, opiskelijoiden ja tutkijoiden saataville keskitetyssä internetkarttapalvelimen avulla.

Alueen asukkaiden kotiseututuntemuksen lisääminen ja kotiseutuidentiteetin vahvistaminen sekä asuinviihtyvyyden lisääminen.

Seudun tunnettavuuden lisääminen matkailullisten ja virkistyskellisten teemojen edistämiseksi (mm. maatilamatkailu, erilaiset kulttuuripolut).

Kulttuuriympäristön inventointi Merimaskussa

Merimaskussa on inventoitu ennen vuotta 1940 rakennettuja rakennuksia 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa. Inventoituja kohteita on noin 280. Inventointitiedot on koottu julkaisuksi vuonna 1996. VARAKUM 2/5 -projektissa Merimaskun rakennusinventointiin on varattu kuukausi työaikaa. Tavoitteena on päivittää tiedot jo inventoiduista kohteista

Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan ympäristöä, joka on kehittynyt ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Sen peruselementtejä ovat muinaisjäännökset, rakennukset sekä kulttuurimaisema. Yleinen kehityspiirre rakennetun ympäristön tutkimuksessa on pyrkimys kokonaisvaltaisempaan tutkimukseen, jossa yksittäisten kohteiden sijasta rakennuksia ja kulttuuriympäris-

tä tarkastellaan kokonaisuuksina. Toinen tärkeä kehityspiirre on teknologian hyödyntäminen aineiston käsittelyssä. Tietokannat ja paikkatietojärjestelmät ovat merkittävästi helpottaneet kulttuuriympäristön kokonaisvaltaista tarkastelua.

Varsinais-Suomen inventointiprojekti toteutetaan Turun maakuntamuseon johdolla yhteistyössä Varsinais-Suomen liiton, alueen kuntien ja paikallisten toimintaryhmien kanssa.

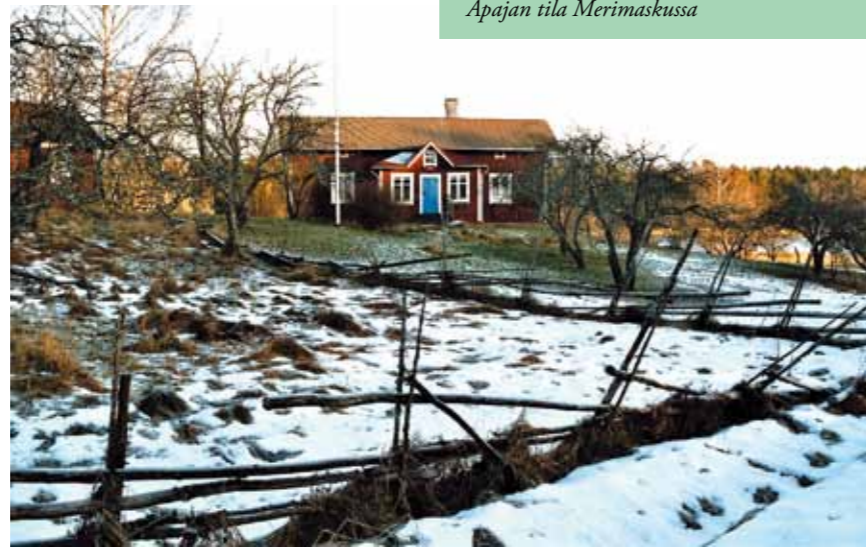
ja käytettävissä olevien resurssien puitteissa laajentaa inventointia jälleenrakennuskauteen. Rakennusinventointia tehdään Merimaskussa kesällä 2006.

Maisemahistorian tutkimuksessa vanhaa maisemaa verrataan nykymaisemaan vanhojen karttojen avulla. Lähteenä käytetään pääasiassa isojakokartta-aineistoa. Alkuperäiset kartat kuvataan digitaalisesti ja kuvat viedään paikkatieto-ohjelmaan, jossa ne kiinnitetään vastinpisteiden avulla peruskarttojen päälle. Karttojen sisältö piirretään puhtaaksi ja samalla kunkin kartan asiakirjatiedot kirjataan taulukkoon. Piirretty kartta voidaan avata päällekkäin nykyisen peruskartan kanssa ja siten paikallistaa historiallinen maisemarakenne suhteessa nykyiseen. Piirrettyjä karttoja voidaan hyödyntää myös muita digitaalisia kartta-aineistoja tarkasteltaessa. Merimaskussa mai-

Yksittäisten kohteiden sijasta rakennuksia ja kulttuuriympäristöä tarkastellaan kokonaisuuksina.

semahistorian tutkimus tehdään vuonna 2007 ja siihen on varattu aikaa kolme kuukautta.

Arkeologisten inventointien osalta Varsinais-Suomi kuuluu tarkimmin kartoitettuihin alueisiin Suomessa. Kaivauksia ja inventointeja on tehty 1800-luvun lopulta lähtien. Pitkästä kenttätutkimushistoriasta huolimatta maankäyttöhankkeita toteutettaessa tulee usein esiin ennakolta tuntemattomia arkeologisia jäännöksiä. Ne ovat automaattisesti muinaismuistolaila rauhoitettuja ja voivat aiheuttaa muutoksia maankäyttösuunnitelmiin. Merimaskussa on aikaisemmin tehty vain joitakin osaluotarkistuksia 1990–2000-luvuilla ja uusi muinaisjäännösinventointi katsottiin aiheelliseksi perusaineiston saattamiseksi ajan tasalle. VARAKUM 2/5-projektissa Merimaskun muinaisjäännösinventointiin on varattu aikaa 2,5 kuukautta. Työ tehdään keväällä 2007.

Apajan tila Merimaskussa

Arvotus

Tutkimuksen kohteena oleva kulttuuriympäristö arvotetaan kulttuurihistoriallisin perustein kerätyn aineiston pohjalta. Rakennusinventointeihin liittyvä arvotus suoritetaan kiinteistö- ja aluekohtaisesti. Kaikki vanhat kylätontit arvotetaan kokonaisuuksina, muut arvotettaviksi valittavat alueet valitaan tapauskohtaisesti. Arvotettavaksi alueeksi voidaan valita esimerkiksi vanha torppa- tai teollisuusalue. Arvotettu aineisto yhdistetään tekemällä nk. kulttuurihistorialliset arvokartat, joihin kootaan arvokkaat rakennukset ja alueet, arvokas avoin maisema, vanhat kylätontit, vanha säilynyt tiesto ja muinaisjäännökset. Arvokartta on yhteenveto vanhasta maisemarakenteesta, sen arvoista ja suhteesta nykymaisemaan. Arvottaminen tehdään arvomääreillä Valtakunnallinen (määritys Museovirasto, ympäristöministeriö), Seudullinen ja Paikallinen. Näitä määreitä käytetään sekä kiinteistöjen että alueiden arvottamisessa.

Tulokset

Projektin tuloksena syntyy kattava monipuolista käyttäjäkuntaa palveleva perustiedosto alueen rakennuskannasta, maisemahistoriasta ja muinaisjäännöksistä. Kunnat saavat aluettaan koskevasta aineistosta kootun raportin sekä alue- ja kohdeinventointilomakkeet, maisemahistoriakartat ja kulttuurihistorialliset arvokartat paperitulosteina ja sähköisessä muodossa. Paikkatietoon viety aineisto julkaistaan internetissä kaikille avoimessa Lounaispaikan karttapalvelussa vuonna 2007. SARAKUM -projektissa tuotettua aineistoa voi käydä katsomassa osoitteessa www.lounaispaikka.fi/ymparistokartasto. VARAKUM -projektista löytyy lisätietoja internetistä Turun maakuntamuseon rakennustutkimuksen ja tutkimushankkeiden sivuilta.

• NAANTALIN •
KUVAUS

KUVAT TUNNISSA

• MATTANA TAI KIILTÄVÄNÄ

KEHYSTEN ERIKOISLIKE

• VALOKUVA- JA SISUSTUSKEHYKSIÄ

Tullikatu 12, 21100 Naantali, Puh. 02-435 1454

Vuoden 2005 "Lossivahti"

Merimasku-Seurassa mietittiin monta vuotta, miten voisi kiittää tai palkita niitä henkilöitä, jotka eivät välttämättä ole seuran jäseniä, mutta jotka omalla tavalla panoksellaan edistävät kotiseututoimintaa. Mietittiin, mikä olisi se kunnianimike, joka kuvaisi samalla kotiseutuhistoriaa ja olisi sen kantajalle ylpeyden aihe.

Lossivahdin ammatti on ollut vaativa ja työn tekijältä on odotettu monenlaisia ominaisuuksia, kuten sitkeyttä, pelottomuutta, kykyä tulla erilaisten ihmisten kanssa toimeen, teknistä ymmärrystä, pitkää pinnaa ja vähäistä unentarvetta.

Näitä samoja avuja ei kunnianimityksen saajalta vaadita. Sen sijaan Merimasku-Seuran hallitus on päättänyt, että henkilö, joka arvostaa kotiseututyötä, on aidosti kiinnostunut kotiseutumme menneestä ja sen tulevaisuudesta,

joka omalla toiminnallaan tukee ja auttaa Merimasku-Seuraa tallentamaan kotiseutumme tapoja, tapahtumia ja historiaa on oikeutettu saamaan kunnianimityksen "Merimaskun lossivahti". "Merimaskun lossivahti" nimetään vuosittain ja valinnan suorittaa Merimasku-Seuran hallitus. Nimitetty saa kiertopalkintona jaettavan lossikapulan vuodeksi haltuunsa. Siihen liitetään kunkin valitun nimilähtöön vuosiluvulla varustettuna. Lisäksi hän saa kunniaakirjan, jonka toivomme löytävän kunniaapaikan valitun kotoa.

Merimasku-Seura jakoi jo neljännen kerran kunnianimityksen Suvisoutujen yhteydessä. Tänä vuonna Merimasku-Seuran hallituksen valitsema "Merimaskun lossivahti" on Anita Sula.

Anita on mitä oivallisin nimityksen saaja, onhan hän ollut yhtenä suurena voimahahmona kirkonkylän elvytystyössä. Silloin,

kun kukaan ei enää vanhanäkäisiin kirkonkyläin uskonut, uskalsi Anita aloittaa vanhassa Osuuskaupan varastosta kunnostetussa makasiinissa kahvila- ja näyttelytoiminnan. Makasiinin taide- ja käsityönäyttelyt tulivat maakunnallisestikin tunnetuiksi. Sitten hän jatkoi laajentunutta toimintaansa nykyisessä Käsityöpankissa. Paljolti on Anita pioneerityön ansiota, että kirkonkylä näyttää siltä, mitä se tänään on. Anita ei ole tyytynyt vain toimimaan yksityisyrittäjänä yrityksessään, vaan hän on ansiokkaasti tallentanut merimaskulaista käsityöperinnettä ja jakanut tietoaan muillekin.

Perinteisesti Anita sai vastaanottaa nimityksen edelliseltä haltijalta omalla nimilähtöään varustetun lossikapulan vuodeksi haltuunsa. Sen lisäksi hän sai kunniaakirjan muistutukseksi nimityksestään.

RAUTAKAUPPA
Puutavaraa, levyjä

Naantalin Rakennuspuu

Taimontie 21, Naantali
Puh. 02-436 3500, fax 02-4351 405

avoinna: ark. 7-17, la 8-13

Tervetuloa
Osuuspankkiin!

NAANTALI
Puh. 020 522 7080

Saat maan parasta pankkipalvelua juuri sellaisena kuin itse haluat. Toivotpa henkilökohtaista palvelua tai huipputekniikkaa, Osuuspankista saat asiantuntevan ja luotettavan kumppanin talousasioitteesi hoitoon.

Tule käymään – kerromme Sinulle monta hyvää syytä olla paikallisen Osuuspankin asiakas.

Tervetuloa!

NAANTALIN APTEEKKI

*Aurinkoista
apteekkipalvelua
joka päivä*

NAANTALIN APTEEKKI
Luostarinkatu 25, puh. 431 2720
ma-pe 9-19, la 9-15, su 10-14

RYMÄTTYLÄN APTEEKKI
Rymättylä kk, Puh. 252 1202
ma-pe 9-16.30

Merimaskun
RANTAMARKET

Avoinna ympäri vuoden:

Joka päivä klo 9.00 - 21.00

- Elintarvikkeet
- Polttoaine (95E), polttoöljy
- Kahvio, vastapaistetut leipomotuotteet
- SPR:n ja Merimasku-Seuran tuotteita ym. muita lahjatavaroita
- Internetpiste

MERIMASKUN ASIAMIENPOSTI

Paltteentie 5, 21160 Merimasku, puh: 02-4350 603

Lentoliput, laivaliput,
bussiliput, junaliput

Matkanjärjestäjien
peruutus- ja
tarjoushinnat
myös meillä

Seuramatkat esim:
Aurinkomatkat,
Finnmatkat, Tjäreborg

Esitteet ja varaukset.
Hotellit, mökit, viisumit,
vuokra-autot ym.

TERVETULOJA MATKAKAUPPAAN

Travel Bureau
MATKAKAUPPA

Tullikatu 16, 21100 Naantali, Puh. 02-4321 277

Parturi-Kampaamo

Aallonharja
Riia Kaipainen

Paltteentie 5, 21160 Merimasku
Puh. 044-3245 885

PlusTerveys -merkistä tunnet korkeaan laatuun ja palveluun sitoutuneet hammaslääkärit ympäri Suomen. Sinulle PlusTerveys merkitsee hyvää huolenpitoa. Taidolla ja ymmärtäen.

HAMMASLÄÄKÄRI
ANNE LINJA

Luostarinkatu 21 A 1, NAANTALI

Puh. 02-4353 450

TAATTISTEN TILA

- rustholli 1500-luvulta -

Taattisista löytyy monenlaisia majoitustiloja mukavuuksin varustetuista mökeistä ja huoneista aina hirsikotaan ja ruotsin armeijan teltaan. Järvinäkymä, tunnelmallinen pihapiiri ja kiltit kotieläimet luovat viihtyisät puitteet kaikkiin tilaisuuksiin.

Erillisiä yhtenäisiä juhla ja kokoustiloja 200 hengestä myös pienempiin ryhmiin. Uusimpana Kallari ravintola 30 hlö

Saunomis ym.
ohjelmapalveluja

Tiedustelut:
Taattisten tila
Karin ja Markku Aaltonen
21160 Merimasku
puh. (02) 436 9583 tai
0400 828 108
fax (02) 436 9913
taattistentila@kolumbus.fi
www.taattistentila.com

Rymättylän Tili- ja Kiinteistö Oy LKV

- Liike- ja maatalouskirjanpidot
- Palkanlaskennat, Isännöinti
- Kiinteistönvälitys

Rajatie 2, 21160 Merimasku
Puh. 02-4367 010, 040-787 422

Avainasiakkaana saat henkilökohtaisen pankkineuvojan

Mitä enemmän keskittät raha-asioitasi meille, sitä paremmat ovat etuis. Avainasiakkaana sinä ja perheesi saatte oman henkilökohtaisen pankkineuvojan, joka auttaa suunnitelmier toteuttamisessa.

Soita Asiakaspalveluun 0200 3000 (pvm-tiloni) ma-pe 8-20 ja varaa aika kortturiiniin.

Tee minä sen mahdolliseksi
Nordea
1151 Naantali, Luostarinkatu 25
www.nordea.fi

NORMAALIPIZZA 5€
PERHEPIZZA 12€

Kuponki voimassa
noudettaessa.
Ei koske muita etuja.
2/kuponki

puh. 02-469 1341

Henrikinkatu 8, Naantali (torin laidalla)

PARTURI

Hirsimäki & Aura

Hilkka Hirsimäki

Pirjo Kangasmäki

UoleviRaadenkatu 1, 21100 Naantali,
Puh. 02-4351 764

Liedon
Säästöpankki

Naantalin konttori

puh. 4339 630. www.liedonisp.fi

Kuten huomaat, tämä ”Myötätuulta Merimaskussa” on hiukan juhlavampi kuin aiemmin. Syy siihen on, että lehti on tänä vuonna ollut 10 vuotta Merimasku-Seuran vastuulla.

Näinä vuosina se ei ole ulkonaisesti kovin paljoa muuttunut, mutta sisällöllisesti seura on pyrkinyt jämäköitämään lehteä. Jokaiseen paikalliseenkin juttuun yritetään hakea laajempaa näkökulmaa tai syventävää perspektiiviä, etteivät ne olisi vain pienen piirin kiinnostuksen kohteita. Lehden perimmäinen tarkoitus on tallentaa merimaskulaista historiaa siten kuin sitä vielä muistin varassa on saatavilla, mutta kertoa myös ajankohtaisista ja uusista asioista.

Vetoan lukijoihin, joilla on muistissaan tarinoita, tapahtumia ja aivan tavallisia merimaskulaiseen elämään liittyviä kertomuksia; ota yhteys Merimasku-Seuraan. Minkään tapahtuman kohdalla emme julkaise nimiä, ellei kertoja sitä halua. Meillä on tallessa jo pari kummitusjuttua, mutta niitä olisi mukava saada lisääkin.

Seura sai vuonna 2005 lahjoituksen, josta olemme erittäin iloisia. Tällä lahjoitussummalla saimme hankittua kauan kaivatun tulostimen käyttöömme. Nyt meillä on mahdollisuus monistaa tarpeisiimme kokousmateriaalit ja muut muutamia kappaleita vaativat monisteet, eikä tarvitse aina turvautua vieraisiin laitteisiin. Lisäksi summasta saamme kohennettua myös Kollolan näyttelytilan rakenteita ja hankittua sinne paremman valaistuksen. Lahjoitus mahdollisti myös tämän lehden juhlallisemmän ulkoasun. Suuri kiitos lahjoittajalle. Kiitämme myös kaikkia muitakin, jotka taas kerran ovat omalla panoksellaan auttaneet toimintaamme.

”Suomalaisen esiliinan tuhatvuotinen historia” –näyttely Kollolassa kesällä 2006
Esiliinoja käytettiin ennen monenlaisissa tilanteissa. Oli siivous-, tarjoilu-, vauvan kylvytys-, emännän-, puutarha-, käsityö- ja tietenkin anopinessuja. Myös koulutyttöjen tärkeä vaatekappale oli esiliina. Esiliinoja oli jopa vuodenaikojen mukaan erilaisia. Nykyään esiliinat ovat taas tulleet esiin, siihen ovat vaikuttaneet televisiossa näkyvät monet kokkaajat. Merimasku-Seura järjestää Kollolan avajaisissa ensi

**Vastaus kysymykseen sivulla 7:
Lassin lampaasta saatiin villoja runsaat 6 kiloa.**

kesänä esiliinakavalkadin, sekä koko kesän näyttelyn esiliinoista ja niiden historiasta. Löytyykö sinulta esiliinoja lainaksi näyttelyyn tai kavalkadiin. Ilmoita asiasta Terttu Kraemerille puh: 040 7164 808, tai Maarit Linerille puh: 044 9064 591

KOKOUSKUTSU

Merimasku-Seura ry:n sääntömääräinen syyskokous pidetään Taattisten hirsikodalla keskiviikkona joulukuun 28 päivänä klo 18.00, opastus Taattisten pihalta.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen syyskokoukselle määräämät asiat.

Markku Lehto pitää esitelmän aiheesta: ”Vanhan kirkon aikaan”

Tervetuloa: Hallitus

*Kollolan tonttu toivottaa
kaikille lukijoille
Hyvää ja Rauhallista Joulua
sekä
Onnellista Uutta Vuotta*